

Bladbadende vogels, en meer

Michel Klemann

Waarnemingen van bladbadende vogels zijn schaars. Hier wordt bladbadden beschreven voor Kuifmees en Tjiftjaf. De vogels fladderen tegen de natte bladeren (door dauw of regenval) aan om doorweekt te raken.

Verder wordt gespeculeerd over de functie van de witte stuit van Tapuiten, vooral in verband met de nachtelijke trek van deze soort.

Badende Kuifmees *Parus cristatus* en dito Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*

Dat veel Nederlandse bossen droog zijn, is bekend. Oppervlaktewater ontbreekt hier in de zomermaanden over grote gebieden. Drinken en baden door vogels vindt dan veelal plaats in regenplassen, tuinvijvers of bij sproei-installaties.

In het voorjaar van 1990, in de bossen van Landgoed Geysteren in Noord-Limburg, zag ik nog een andere methode van baden bij een Kuifmees. Opmerkelijk gemaakt door een steeds terugkerend gefladder in een eik zag ik een Kuifmees drijfnat op een tak zitten. De vogel was zich aan het poetsen. Steeds vloog de vogel op om tegen en tussen de bladeren te fladderen. De bladeren waren drijfnat van de dauw en het water regende eruit. Het was meer dan voldoende voor de Kuifmees om zichzelf kletsnat te maken en van stof te ontdoen.

Een vergelijkbare waarneming werd op 24 juli 1994 door Rob Bijlsma verricht op Landgoed Berkenheuvel (West-Drenthe). Hier betrof het een Tjiftjaf, die zich bij herhaling fladderend en half-vallend van de bladeren van een Gelderse roos en Amerikaanse vogelkers liet rootsjen. Deze waren doornat na een zware regenbui. In de voorafgaande weken was het constant erg warm en droog geweest en deze regenbui bood de eerste mogelijkheid tot een waterbad sinds dagen. De vogel gedroeg zich opgewonden en riep constant zijn kenmerkende 'fwiet-fwiet'-roepje, afgewisseld door groenlingachtige trillertjes.

Deze manier van baden wordt door Simmons (1985) vermeldt voor neushoornvogels, maar het is gezien bovenstaande waarnemingen duidelijk dat meerdere soortgroepen bladbadden.

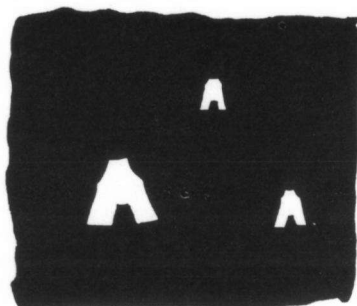
De stuit van de Tapuit *Oenanthe oenanthe*

Begin september reed ik, zoals zo vaak, in de vroege ochtend naar mijn trektelpost in De Wieden. In het donker, ruim een half uur voor zonsopgang, joeg ik een vogel voor me uit die op de weg zat. Het enige wat ik van het beestje zag was een felwitte stuit die ik direct herkende als zijnde van een Tapuit. Steeds zag ik de opvallende witte vlek en zo gauw die was geland, verdween die uit het zicht om tientallen meters verder opnieuw als een witte vlek op te duiken en voor me uit te vliegen. Het bleek dat deze visuele lichte vlek zelfs in de nacht sterk opvalt. Dit bracht me op het volgende idee.

In de trektijd is het produceren van allerlei trekroepjes een bekend verschijnsel, met name bij lijsters. Deze roepjes worden gezien als contactgeluiden. Een aantal nachttrekkers maakt geen of weinig gebruik van roepjes om onderling contact te houden terwijl ze in deze periode wel in groepen kunnen worden aangetroffen. Eén daarvan is de Tapuit.

In de periode van doortrek kun je geregeld losse groepjes foeragerend op akkers, graslanden of dijken aantreffen. Nu vermoed ik dat deze losse groepjes niet ontstaan doordat de plaats waar ze zich bevinden een geschikt foerageerterrein is, maar veel meer dat deze groepjes gezamenlijk op trek zijn geweest. Waarnemingen van gezamenlijk trekkende Tapuiten zijn schaars, maar in Cramp (1988) staat een waarneming van het gelijktijdige vertrek van c. 150 exemplaren in de avondschemering. Aangezien de Tapuit, voor zover mij bekend, geen trekroepjes

produceert, bracht het oplichten van alleen die witte stuit me op het idee dat Tapuiten in de vlucht onderling contact zouden kunnen houden met de witte stuit als visueel herkenningspunt. Een andere groep trekvogels die vaak in groepen en veelal 's nachts trekken zijn steltlopers. Ook bij deze groep tref je bij verschillende soorten een witte wig of opvallend licht getekende stuit aan. Steltlopers zijn echter wel in staat onderling contact te houden door middel van geluid maar het is zeker niet zo dat steltlopers tijdens de nachtelijke vlucht alsmaar aan het roepen zijn. Mogelijk dat ook hier visueel contact wordt gehouden met behulp van dit duidelijke kenmerk. Bij het gros van de solitaire nachttrekkers, Koekoek, loofzangers e.d. (uitzonderingen daargelaten) ontbreken zowel de contactroep als een tekening die in de nacht sterk opvalt.

Vliegende Tapuiten bij nacht.

Summary: Foliage-bathing in birds, and some more

Foliage-bathing, in which birds flutter against wet leaves to get soaked, was observed in Crested Tit *Parus cristatus* (dew-bathing in oak, spring 1990, province of Limburg) and in Chiffchaff *Phylloscopus collybita* (after rainfall, following prolonged dry period, leaves of *Prunus serotina* and *Viburnum opulus*, 24 July 1994, province of Drenthe).

Following an observation of Wheatears before sunrise, in which only the flashy white rump was seen, it is hypothesized that the rump patch may be of help during nocturnal migration to keep in touch with conspecifics (given the apparent absence of contact calls at night).

Literatuur

- Cramp S. (ed.) 1988. The Birds of the Western Palearctic, Vol. 5: 781. Oxford University Press, Oxford.
- Simmons K.E.L. 1985. Comfort behaviour. In: Campbell B. & Lack E. (eds.), A dictionary of birds, p. 101-105. Poyser, Calton.

Adres: J. Steenstraat 171, 7944 TV Meppel